

УДК 658:338

FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE PRODUCTION POTENTIAL OF THE ENTERPRISE**ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА****Mykhailenko O.V. / Михайленко О. В.***PhD in Economics, associate professor / к.е.н., доцент
National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymirskay 68/
Національний університет харчових технологій
м. Київ, вул. Володимирська 68*

Анотація. В статті вивістлені основні питання щодо управлінських дій керівництва, які є підставою та/або результатом формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства. Автором узагальнені підходи до вивчення сутності потенціалу, його складових частин та їх взаємовплив та взаємозалежність.

Ключові слова: потенціал, виробництво, підприємство, конкурентоспроможність,, ресурси.

Вступ. В час коли розвиток економіки набирає великих обертів, вагоме значення при створенні прибуткового підприємства має виробничий потенціал. Для того, щоб підприємство успішно розвивалось та працювало на перспективу, керівництву потрібно правильно застосовувати та розвивати виробничий потенціал. Однією з найважливіших економічних проблем, яка потребує вирішення та управлінських дій від керівництва є проблема формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства.

Вивченням питання формування та розвитку виробничого потенціалу підприємств займалися такі дослідники: Абалкін Л.І., Анчишкін А.І., Бойківська Г., Герасимчук З., Іщук С.О., Краснокутська Н. С., Міценко Н.Г., Райзберг Б.А., Федонін О.С. та інших [1, 2, 3, 6, 8, 10, 12].

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток виробничого потенціалу підприємства раніше залежав від залучення у виробництво нових ресурсів, але на даний час ситуація кардинально змінилася, вирішення багатьох економічних проблем можливо тільки за рахунок підвищення ефективності використання цього ж потенціалу. Результативність використання потенціалу підприємства забезпечує ефективність функціонування економіки країни та динамізм її розвитку в цілому.

Конкурентоспроможність підприємства прямо залежить від виробничих можливостей цього ж підприємства. Для дослідження виробничого потенціалу підприємства визначаємо його склад та структуру.

У процесі вивчення поглядів відомих вчених щодо поняття «виробничий потенціал», дійшли висновку що це:

– це система відповідним чином організованих і спрямованих на досягнення поставлених цілей ресурсів підприємства, яку складають відповідні системи: персонал, матеріально-технічна та організаційно-управлінська підсистеми;

– це сукупність вартісних та натуральноречових характеристик виробничої бази, яка виражається в потенційних можливостях виробляти продукцію

певного складу, технічного рівня та якості в необхідних обсягах[1].

Райзберг Б.А. [9] розглядає виробничий потенціал як:

- реальний обсяг продукції, який можна виробити при повному використанні ресурсів, які є у наявності;
- наявні та потенційні можливості виробництва, наявність факторів виробництва, забезпеченість його основними видами ресурсів.

Також вчені дотримуються думки, що виробничий потенціал – це можливість випускати якісну продукцію, яка зможе конкурувати на ринку: «...під виробничим потенціалом розуміється максимальна можливість випускати конкурентоспроможну продукцію, підвищувати ефективність діяльності на основі раціонального використання всіх видів ресурсів» [6].

Збільшення виробничого потенціалу та його розвитку повністю залежить від підприємства, тобто від економічних можливостей та цілей, що ставить перед собою підприємство.

Головною задачею виробничого потенціалу підприємства є можливість виробництва продукції з мінімальними ресурсними затратами. Також підприємство знаходиться в пошуку власних резервів та їх використання, а також нових можливостей у використанні власних ресурсів. Тому важливо об'єктивно оцінювати наявні резерви, їх параметри, характеристики та шукати шляхи ефективного використання.

Це буде дієво лише у випадку, якщо сам виробничий потенціал буде проходити процес відновлення. Значну роль у виробничому потенціалі відіграє його потужність. Так як потужність виробництва займає одну з головних ніш у вирішенні економічних питань, які пов'язані з економічним розвитком в майбутньому.

Провівши дослідження, зрозуміло, що виробничий потенціал підприємства – це система ресурсів виробництва, що знаходиться у взаємозв'язку і взаємозалежності.

При використанні кожного з видів ресурсів потрібно враховувати їх системні особливості, так як це є інтегральною здатністю кожного виду, а також їх сукупності в цілому. Досягнення збалансованості співвідношення між ними та їх можливостями до розвитку і сприйняття НТП.

Системний підхід до вивчення, оцінювання та використання виробничо-ресурсної бази дає змогу створити передумови й сформуванню такої її складу, якісні характеристики, такі регламенти виробничого використання і перебігу техніко-економічних процесів, які чутливо реагують на зміну ринкової ситуації, зовнішніх і внутрішніх об'єктивних умов, характеризуються гнучкістю параметрів, які змінюються під впливом зовнішнього та внутрішнього середовищ [3].

При системному дослідженні питань оцінювання результатів використання ресурсної бази дає можливість визначити її оптимальну структуру для досягнення поставлених цілей підприємства, також потрібне визначення умов та забезпечення практичної реалізації не тільки кожного елемента виробничих ресурсів окремо, а й їх взаємодії.

При такій взаємодії повинно спостерігатися зростання ефективності та

отримання потрібного результату при зменшенні обсягу ресурсів завдяки інтеграції продуктивності ресурсів в одному процесі.

За допомогою системного аналізу виробничих ресурсів можна зрозуміти суть та спосіб використання головних характеристик виробничої системи, таких як гнучкість, виробничий потенціал та конкурентоспроможність.

Для вдосконалення системи управління виробництвом і потрібно здійснювати дослідження елементів ресурсної бази підприємства, як вони взаємодіють між собою та їх розвиток. Таке дослідження необхідне підприємству в ринкових умовах, що забезпечить його конкурентоспроможність, завдяки зменшенню витрат на виробництво продукції та зниженню ціни на неї.

Конкурентоспроможний виробничо-ресурсний потенціал підприємства – це запорука успіху економічного розвитку підприємства.

Такі поняття як «виробничі ресурси», «виробничий потенціал» у суспільно-політичній та економічній літературі давно відомі. Їх розглядали в працях Л. Абалкіна [1], В. Авдєєнка, В. Кузьменка та багатьох інших учених, в яких глибоко досліджують всі аспекти цих понять. Це зумовлено тим, що у вітчизняній економічній науці переважав підхід до вивчення підприємства як механічного з'єднання ізольованих та об'єктивно не пов'язаних між собою виробничих ресурсів і факторів.

Одним з перших використав поняття ресурсів у своїх працях радянський вчений Л. Анчишкін [2]. Під час дослідження виробничого потенціалу, він додав до нього перелік ресурсів, які при їх використанні у виробничому процесі набувають форми факторів виробництва.

Всі ресурси, що впливають на діяльність підприємства можна розділити на елементи.

Елементи, що входять до виробничого потенціалу підприємства:

- робочі ресурси (робоча сила): від її кількості та якості залежить виробнича здатність господарської ланки та якість виготовлення продукції.
- матеріальні ресурси – які беруть участь у процесі виготовлення продукції.

Виробничий потенціал є результатом системного поєднання утвореного з елементів: засобів та предметів праці, інформації, інновацій та фінансів. За допомогою поєднання цих елементів виявляють можливості підприємства щодо виробництва продукції, а також дають можливість виявити його виробничий потенціал.

При дослідженні формування та розвитку виробничого потенціалу підприємства виділяють ресурсний та результативний підходи [7, с.200].

Ресурсний підхід визначається, як складна, організована, динамічна система, яка формується за участі багатьох елементів, які взаємодіють між собою та виконують різні функції при виготовленні продукції в необхідній кількості та певної якості, що вимагає ринок [5, с.61].

Під результативним підходом розуміють, потужність підприємства щодо виготовлення продукції конкретного асортименту, номенклатури, якості та в

кількості, яка потрібна споживачам [4, с.191; 6, с.23].

Розглянувши підходи щодо сутності виробничого потенціалу, можна зробити висновок, що спільне між ними перетворення ресурсів у готову продукцію для задоволення потреб споживачів.

Основною проблемою при дослідженні виробничого потенціалу є те, що всі складові, які входять до виробничого потенціалу беруть участь у процесі виробництва одночасно, тому є труднощі при оцінці потенціалу загалом та окремо за елементами [6].

Отже, виробничий потенціал підприємства – це можливість підприємства конкурувати на ринку завдяки виробництву якісної продукції при використанні всіх взаємопов'язаних елементів виробництва.

Якщо підприємство володіє виробничим потенціалом, який перебуває на високому рівні в порівнянні з іншими підприємствами галузі, то це дозволяє йому бути стійким до змін в зовнішньому середовищі за рахунок швидкого реагування на зміни в поточному періоді.

Тобто при ефективному використанні виробничого потенціалу підприємства забезпечується високого рівня конкурентоспроможність.

Головним елементом для успішної стратегії управлінням конкурентоспроможності підприємства є взаємодія факторів виробництва, що формують виробничий потенціал підприємства [8, с.302-304].

Виходячи з цього, основними елементами виробничого потенціалу підприємства є:

- засоби праці – стан виробничих фондів підприємства та їх можливості;
- предмети праці – характеристики використовуваних матеріальних ресурсів;
- залучені трудові ресурси – їх кваліфікаційно-продуктивна характеристика;
- інформаційні ресурси, щоб забезпечити управління підприємством;
- фінансові ресурси – власні, запозичені або ж залучені кошти підприємства, які може використовувати для поточних витрат;
- інтелектуальні можливості підприємства в частині інновацій, тобто його позиція по науково-технічному рівню продукції, що випускається.

При забезпеченні підприємства матеріально-технічними ресурсами, робочою силою та дотримання якісного стану, це зумовлює розвиток та підвищення ефективності виробничого потенціалу. Але можливості цих ресурсів проявляються лише за допомогою кваліфікованих працівників. В такому випадку набувають великого значення трудові ресурси, на підприємстві ними є працівники виробництва, тобто робоча сила, яка сприяє підвищенню рівня виробничого потенціалу.

Також складовою виробничого потенціалу є фінансові ресурси, які беруть участь у формуванні та у функціонуванні інших елементів виробничого потенціалу підприємства. Для даного ресурсу головним джерелом є виручка від реалізації. Тому при аналізі та оцінці фінансових ресурсів виробничого потенціалу потрібно здійснювати з огляду на забезпеченість галузі фінансовими ресурсами, а також ефективність їх використання.

Висновки. Проаналізувавши погляди учених на виробничий потенціал, можна сказати, що це можливість підприємства виготовляти продукцію при наявності всіх складових для виробничого процесу – основні та трудові фонди, сировинно-матеріальні ресурси та технології, а також впровадження інноваційних технологій. Складові частини виробничого потенціалу по-різному впливають на процес виробництва. Тобто, виробничий потенціал – це складова система, як формується залежно від умов внутрішнього та зовнішнього середовищ, а також забезпечує ефективне виробництво продукції за допомогою інновацій.

Завдяки вдалому поєднанню структурних елементів або їх окремого використання залежить ефективність використання виробничого потенціалу. Збільшення обсягів та накопичення ресурсів для розвитку економічної системи, а також продуктивності виробництва, сприятиме розвитку та ефективному використанню виробничого потенціалу підприємства.

Література:

1. Абалкин Л. Диалектика социалистической экономики / Л. Абалкин. – М. : Наука, 1981. – 351 с
2. Анчишкин А. Научно-технический прогресс и интенсификация производства / А. Анчишкин. – М. : Политиздат, 1981. – 94 с.
3. Бойківська Г. Напрями підвищення ефективності використання виробничого потенціалу переробних підприємств системи АПК : [монографія] / Г. Бойківська. – Тернопіль : Крок, 2012. – 238 с.
4. Гетьман О.О. Економічна діагностика : навч. посібник / О.О. Гетьман, І.М. Шаповал. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с.
5. Іщук С. Виробничий потенціал промислових підприємств: проблеми формування і розвитку : [монографія] / С. Іщук. – Львів : ІРД НАН України, 2006. – 278 с.
6. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посібник] / Н. Краснокутська – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
7. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика : навч. посібник / І.В. Кривов'язюк. – 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 456 с.
8. Міценко Н.Г. Теоретичні засади визначення сутності категорії «виробничий потенціал підприємства» / Н.Г. Міценко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3. – с. 302-304.
9. Райзберг Б.А., Стародубцева Е.Б. Курс економіки: Учебник. – М.: Инфра-М, 2010. – 672 с.

***Abstract.** The article highlights the main issues of management actions that are the basis and / or the result of the formation and development of the production potential of the enterprise. The author summarizes the approaches to the study of the essence of the potential, its components and their mutual influence and interdependence.*

***Key words:** potential, production, enterprise, competitiveness, resources*

Статья отправлена: 22.05.2020 г.

© Михайленко О.В.